

Література:

1. Anchoring the right to a healthy environment: need for enhanced action by the Council of Europe (Resolution 2396 (2021)). URL: <https://pace.coe.int/pdf/658d3f594762736ba3c0f378798b2c9529cf4be34aa45a8c38616ecd18fa80c0/resolution%202396.pdf>
2. Anchoring the right to a healthy environment: need for enhanced action by the Council of Europe (Recommendation 2211 (2021)). URL: <https://pace.coe.int/en/files/29501/html>
3. Anchoring the right to a healthy environment: need for enhanced action by the Council of Europe (Reply to Recommendation 2211 (2021) adopted at the 1444th meeting of the Ministers' Deputies (27 September 2022)). URL: <https://pace.coe.int/pdf/a936c959236832f39371e62bcdbe87f64476ecd6002df00ab9761c3829a8e26f/doc.%2015623.pdf>
4. Environment and human rights (Recommendation 1614 (2003)). URL: <https://assem.bly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17131&lang=en>
5. Drafting an additional protocol to the European Convention on Human Rights concerning the right to a healthy environment (Recommendation 1885 (2009)). URL: <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17777&lang=en>
6. Protecting the environment using human rights law. URL: <https://www.coe.int/en/web/portal/human-rights-environment>
7. Chamber judgment Tatar v. Romania 27.01.09. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre-press#{%22itemid%22:\[%22003-2615810-2848789%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre-press#{%22itemid%22:[%22003-2615810-2848789%22]})

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-287-9-126>

ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Галкін Вячеслав Леонідович

*аспірант кафедри державно-правових дисциплін
Луганського державного університету внутрішніх справ
імені Е. О. Дідоренка
м. Івано-Франківськ, Україна*

Вивчення міжнародних стандартів та зарубіжного досвіду регулювання пенсійного забезпечення внутрішньо переміщених осіб надає можливість ефективного вдосконалення сучасного стану пенсійної сфери як України,

так і інших держав, які зустрілися з явищем внутрішнього переміщення та розроблення дієвого механізму забезпечення пенсійних прав внутрішньо переміщених осіб (ВПО). До того ж необхідність дослідження міжнародного законодавства у сфері захисту права пенсійного забезпечення ВПО має важливе значення у зв'язку з підписанням Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом [1] та зобов'язанням щодо гармонізації національного законодавства з законодавством Євросоюзу з метою дотримання демократії та гарантування верховенства права [2, с. 5].

Соціальні гарантії у вигляді пенсійного забезпечення відіграють надважливу роль адже є запорукою достатнього рівня життя громадян непрацездатного віку або тих, які опинилися в особливих життєвих ситуаціях. Виняткового значення право пенсійного забезпечення набуло для ВПО, які через вимушену міграцію вже втратили частину свого майна. А тому міжнародні стандарти пенсійного забезпечення виступають запорукою гарантування соціального захисту.

Загальні стандарти пенсійного забезпечення ВПО, як невід'ємного права людини на соціальний захист знайшли своє втілення у фундаментальному міжнародному правовому акті – Загальній декларації прав людини [3] (надалі – Декларація). Зокрема у преамбулі зазначено (мовою оригіналу): «The General Assembly proclaims this Universal Declaration of Human Rights *as a common standard* of achievement for all peoples and all nations, to the end that every individual and every organ of society, keeping this Declaration constantly in mind, shall strive by teaching and education to promote respect for these rights and freedoms and by progressive measures, national and international, to secure their universal and effective recognition and observance, both among the peoples of Member States themselves and among the peoples of territories under their jurisdiction» [4] (Офіційний переклад на українську: Генеральна Асамблея проголошує цю Загальну декларацію прав людини **як завдання**, до виконання якого повинні прагнути всі народи і всі держави з тим, щоб кожна людина і кожний орган суспільства, завжди маючи на увазі цю Декларацію, прагнули шляхом освіти сприяти поважанню цих прав і свобод і забезпеченню, шляхом національних і міжнародних прогресивних заходів, загального і ефективного визнання і здійснення їх як серед народів держав-членів Організації, так і серед народів територій, що перебувають під їх юрисдикцією) [5]. При цьому дослівний переклад з англійської виразу «The General Assembly proclaims this Universal Declaration of Human Rights *as a common standard*...» звучить як «Генеральна Асамблея проголошує цю Загальну декларацію прав людини **загальним стандартом**». Тобто правові принципи, викладені у Декларації є загальним стандартом, ідеалом до досягнення якого мають прагнути усі народи та держави.

Саме Загальна декларація прав людини стала відправною точкою, що окреслила основні міжнародні стандарти прав людини загалом у т.ч. й права пенсійного забезпечення. Ці стандарти надалі розширювалися та уточнювалися в інших міжнародних актах, таких як, наприклад, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, Конвенція про статус біженців, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та інші.

Важливим документом у сфері захисту права на пенсійне забезпечення є Європейська конвенція з прав людини, яка хоч і не містить прямих норм з відсиланням саме до пенсійних прав однак має гарантію, яка по своїй суті відноситься до пенсії, а точніше до захисту від посягання на неї. Стаття 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод передбачає, що фізична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права [6].

У рішенні ЄСПЛ від 26 червня 2014 року у справі «Суханов та Ільченко проти України» [7] Європейський суд з прав людини зазначив, що стаття 1 Першого протоколу включає в себе три окремих норми: «перша норма, викладена у першому реченні першого абзацу, має загальний характер і проголошує принцип мирного володіння майном; друга норма, що міститься в другому реченні першого абзацу, стосується позбавлення власності і підпорядковує його певним умовам; третя норма, закріплена в другому абзаці, передбачає право Договірних держав, зокрема, контролювати користування власністю відповідно до загальних інтересів. Проте ці норми не є абсолютно непов'язаними між собою. Друга і третя норми стосуються конкретних випадків втручання у право на мирне володіння майном, а тому повинні тлумачитися у світлі загального принципу, закріпленого першою нормою» (параграф 30).

Стаття 1 Першого протоколу не встановлює жодних обмежень свободи Договірних держав вирішувати, мати чи ні будь-яку форму системи соціального забезпечення та обирати вид або розмір виплат за такою системою. Проте якщо Договірна держава має чинне законодавство, яке передбачає виплату як право на отримання соціальної допомоги (обумовлене попередньою сплатою внесків чи ні), таке законодавство має вважатися таким, що передбачає майнове право, що підпадає під дію статті 1 Першого протоколу щодо осіб, які відповідають її вимогам (параграф 31). Зменшення розміру або припинення виплати належним чином встановленої соціальної допомоги може становити втручання у право власності (параграф 52).

Європейська соціальна хартія встановлює обов'язок держави забезпечити права осіб похилого віку на соціальний захист шляхом вжиття

відповідних заходів або заохоченням таких заходів, зокрема, для забезпечення достатніх ресурсів, які дозволяли б їм жити на задовільному рівні і брати активну участь у суспільному, соціальному і культурному житті. Кожна людина, згідно норм Хартії, має право на захист від бідності та соціального відчуження [8].

Остаточні загальні міжнародні стандарти права пенсійного забезпечення, як невід'ємного соціального права, було виокремлено у Керівних принципах Організації Об'єднаних Націй з внутрішнього переміщення. Зокрема цей документ визначає, що *усі внутрішньо переміщені особи мають право на достатній рівень життя, а також те, що ніхто не має бути безпідставно позбавлений майна та власності* [9].

Сьогодні Керівні принципи ООН з внутрішнього переміщення є єдиним міжнародним документом, який не просто визначає статус внутрішньо переміщеної особи всередині країни, а й врегульовує правове становище цієї категорії громадян. Не дивлячись на те, що цей документ відноситься до т.з. актів «soft law», тобто актів, які не мають обов'язкового статусу, однак його принципи, чітко відображають усі міжнародні правові норми у сфері захисту прав внутрішньо переміщених осіб, у т.ч. й право на пенсійне забезпечення, як одного з основоположних соціальних та майнових прав.

Таким чином, міжнародне право хоча й не містить прямих гарантій щодо пенсійного забезпечення внутрішньо переміщених осіб, однак встановлює базові принципи соціального забезпечення цієї категорії осіб та гарантує право на мирне володіння майном, до якого відноситься і пенсія.

Література:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 15.04.2022).
2. Хуторян Н.М., Сімутіна Я.В., Шумило М.М. та ін. Правові проблеми трудового та пенсійного законодавства України в контексті євроінтеграції: монографія. Київ : Ніка-Центр, 2017. 256 с.
3. Загальна декларація прав людини: прийнята та проголошена резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року № 217 А (III). *Офіційний вісник України*. 2008. № 93. Ст. 3103.
4. Universal Declaration of Human Rights. URL: <https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/> (дата звернення: 15.09.2021).
5. Загальна декларація прав людини (Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 21.12.2022).

6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року: ратифікована Законом України від 17 липня 1997 року № 475/97-ВР разом з першим протоколом та протоколами № 2, 4, 7 та 11. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 40. Ст. 263.

7. Рішення у справі Суханов та Ільченко проти України. Рішення Європейського суду з прав людини від 26.06.2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a16 (дата звернення: 21.09.2021).

8. Європейська соціальна хартія. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#n197 (дата звернення: 15.10.2021).

9. Керівні принципи з питань внутрішнього переміщення. URL: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/IDPersons/GPUkrainian.pdf> (дата звернення: 18.10.2021).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-287-9-127>

КОЛІЗІЇ В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ ДЛЯ ВРЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

Достдар Руслана Миколаївна

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри морського та господарського права

*Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна*

Шарасва Маргарита Володимирівна

студентка факультету морського права

*Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна*

Насьогодні має місце зростання міграційних процесів, які пов'язані з евакуацією громадян України та бізнесу в умовах воєнної агресії, а саме: здійснення підприємницької діяльності на інших територіях іноземних держав; працевлаштування громадян України за кордоном; водночас, працевлаштування іноземців, які приїхали в Україну; регулювання роботи українських консульських та дипломатичних установ на територіях іноземних держав тощо. Вчасне прийняття міжнародно-правових норм та норм національного законодавства, які націлені на регулювання трудових відносин з «іноземним елементом» призводить до створення та удосконалення засобів, методів та форм захисту прав та інтересів суб'єктів трудових відносин з іноземним елементом. Питання щодо трудової міграції є по-особливому